



MUZEUM NARODOWE
ROLNICTWA

I PRZEMYSŁU ROLNO-SPOŻYWCZEGO
W SZRENIAWIE

**PRÓŻNA
BECZKA
SZUMI,
PEŁNA
- MILCZY**

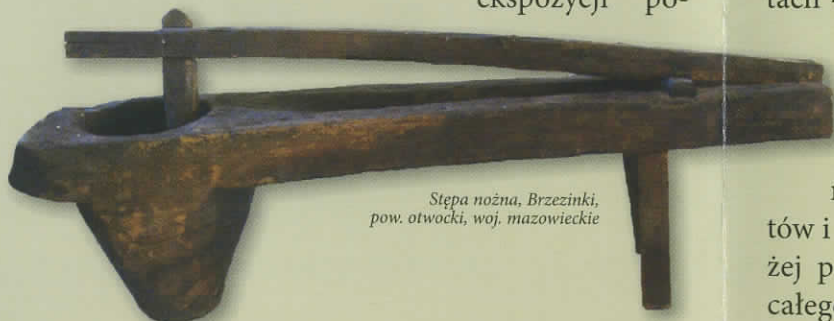
*Beczka do kapusty, Urzędów,
pow. kraśnicki, woj. lubelskie*



Naczynie klepkowe „polewica”, Harasiuki, pow. biłgorajski, woj. lubelskie

BEDNARSTWO jako tradycyjne rzemiosło wiejskie przez wieki miało możliwości rozwoju. Było to rzemiosło rodzinne, przekazywane najczęściej z ojca na syna. Jednak już pod koniec XIX wieku pojawienie się na rynku wiejskim przemysłowych naczyń żelaznych, kamionkowych i szklanych oraz coraz większe trudności w pozyskaniu odpowiedniego

drewna przyczyniły się do powolnego procesu upadku bednarstwa jako rzemiosła. Proces ten sfinalizowany został w dobie tworzyw sztucznych i zalewu tymi produktami również wiejskiego rynku. Na przykład już w latach 60. XX wieku w Poznaniu zarejestrowano na wsi jedynie 17 warsztatów bednarskich produkujących wyroby na sprzedaż. W tym okresie też, ze względu na spadek zapotrzebowania na wyroby bednarskie, nieliczne istniejące jeszcze wówczas zakłady bednarskie zaniechały swojej działalności. W Muzeum w Szreniawie na ekspozycji po-



Stępa nożna, Brzezinki, pow. otwocki, woj. mazowieckie

święconej bednarstwu udało się zgromadzić ciekawe i rzadko już dzisiaj spotykane, najczęściej już tylko na archiwalnych zdjęciach, narzędzia pracy bednarza. Odtworzony został warsztat pracy rzemieślnika z ławą bednarską zwaną kobyłką, kozłami drewnianymi oraz urządzeniami do ściągania beczek. Inwentarz uzupełniają również strugi bednarskie – począwszy od struga długiego poprzez różnego rodzaju strugi mniejsze, takie jak służące do wyrównywania wewnętrznej powierzchni klepek strugi półokrągłe, proste i krzywe, wątowniki, świdry łyżkowe. Pozostałe przedstawione narzędzia – piły, siekiery, topory, noże – to nie tylko narzędzia pracy bednarza, ale również innych rzemieślników. Bednarz większość swoich narzędzi pracy wykonywał we współpracy z kowalem. Różnego rodzaju strugi, ośniki, ciosała, krępownice do beczek, obręcze żelazne i pałaki do naczyń, np. beczek, wiader czy ćwierci do wody, były wytworem wiejskiego kowala.

Ekspnaty będące niegdyś narzędziami pracy bednarza pochodzą z różnych regionów Polski. Najwięcej ich jednak pochodzi z Wielkopolski, m.in. z Kąkolewa (pow. leszczyński), Brodu (pow. nowotomyski) oraz z Wrześni (narzędzia wykonane w latach 40. XX wieku przez bednarza J. Ciesielskiego). Skomplikowany klepkowy sprzęt, będący świadectwem kunsztu rzemieślnika, przedstawiony został na wystawach mleczarstwa, przetwórstwa zbożowego i owocowo-warzywnego. Zadziwiające różnorodnością kształtów i rozmiarów drewniane naczynia świadczą o dużej popularności wyrobów bednarskich na terenie całego kraju i o ogromnym zapotrzebowaniu na nie.



Strugi tzw. ośniki, Września, pow. wrzeșiński, woj. wielkopolskie

Naczynia bednarskie dzielimy generalnie na kadłubowe, czyli wydrążone w jednym kawałku drewna, i klepkowe, czyli wykonane z wielu podłużnych elementów – klepek. W zależności od ich kształtu naczynia klepkowe dzielą się z kolei na te o klepkach prostych, o prostych rozszerzających się ku górze (wia-



Niecka, Szreniawa, pow. poznański, woj. wielkopolskie



Masielnica kadłubowa, Liszna, pow. białski, woj. lubelskie

dra, cebry, wanienki, balie) lub zwięzających się ku górze (dzieże i maślnice) oraz naczynia o klepkach giętych, np. becзки. Naczynia klepkowe każdego rodzaju zazwyczaj opasują żelazne obręcze, wykonane przez kowala.

Szeroki asortyment naczyń kadłubowych i klepkowych zgromadzony został w zakresie przetwórstwa zbożowego (np. stępy), mleczarstwa i serowarstwa. Pasterstwo górskie obrazują skopki do mleka owczego, czerpaki do żętycy z Białego Dunajca, (pow. nowotarski, woj. małopolskie) czy



Bednarz struże klepki na kobyłce bednarskiej

Masielnica klepkowa,
Osieczna, pow. leszczyński,
woj. wielkopolskie



faski do bryndzy, np. z Zubrzycy
Górnej na Orawie.

Bednarstwo, ten piękny, ale bar-
dzo trudny zawód, podobnie jak
inne rzemiosła również osiągnął
swoją kres w XX wieku. Doświad-
czeni bednarze nie mieli komu
przekazać arkanów swego fachu.

Dzieża do ciasta, Górka,
pow. obornicki,
woj. wielkopolskie

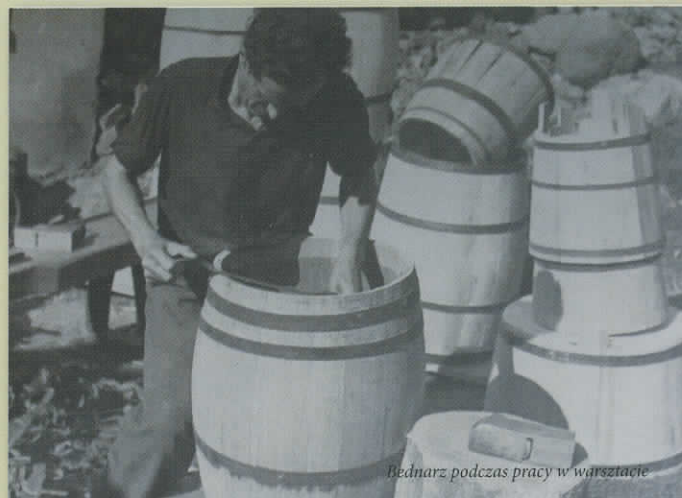
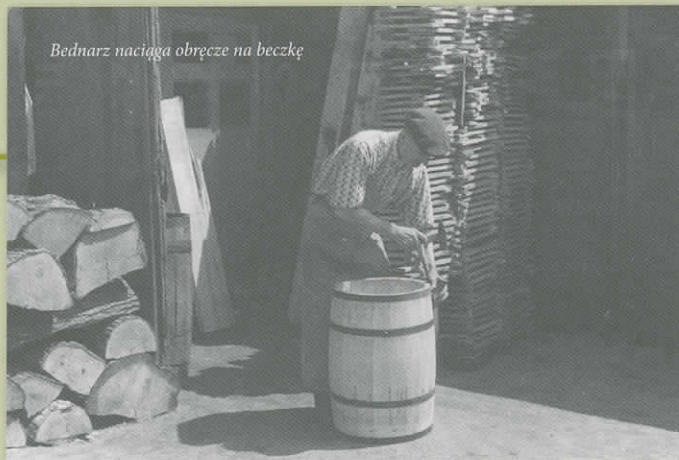


Pojemnik na zboże,
Piwniczna,
pow. nowosądecki,
woj. małopolskie



Tak więc wyposażenie nie-
gdysiejszych warsztatów,
jak i konkretne wyroby
bednarskie możemy spo-
tkać coraz częściej już tyl-
ko w muzealnych salach
i ujrzeć na archiwalnych
zdjęciach.

Bednarz naciąga obręcz na beczkę



Bednarz podczas pracy w warsztacie

Tekst, zdjęcia i reprodukcje:

Hanka Wawruch

Reprodukowane fotografie archiwalne i obiekty bednarskie pochodzą ze zbiorów MNRIPR-S w Szreniawie



Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie
ul. Dworcowa 5, 62-052 Komorniki, tel.: 0-61 81 07 629, fax: 0-61 81 07 642

www.muzeum-szreniawa.pl